Το Σκασιαρχείο

5

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ **«ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ»** 7|9|2021

Ελπίδα...

Η καινούργια σχολική χρονιά ξεκινάει γεμάτη προβλήματα. Κάποιοι/κάποιες από εμάς γεράσαμε στα θρανία κι όσο θυμόμαστε πάντα έτσι ήταν. Προβλήματα...

Προβλήματα συγκυριακά (όπως τέτοιο, θέλουμε να ελπίζουμε, είναι ο Covid και όλες οι συνέπειες που έφερε στη λειτουργία των σχολείων) και προβλήματα δομικά του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Αλλά η εκπαιδευτική πολιτική των τελευταίων δύο χρόνων έχει αλλάξει το τοπίο της δημόσιας εκπαίδευσης. Σαν τις πυρκαγιές που έκαψαν τη χώρα, έτσι μαύρο είναι και το τοπίο της εκπαίδευσης.

Πού να αναφερθεί κανείς; Στα χιλιάδες παιδιά που έμειναν φέτος έξω από τα δημόσια Πανεπιστήμια και θα κατευθυνθούν στο εμπόριο ελπίδας και στις αρπαχτές των ιδιωτικών κολεγίων (που τα πτυχία τους εξομοιώθηκαν με πονηρή μεθόδευση με αυτά των Πανεπιστημίων);

Στην κατάργηση του ασύλου και την αστυνόμευση των Πανεπιστημίων με ειδικό σώμα της ασφάλειας;

Στην απόσυρση των σύγχρονων (2019) προγραμμάτων σπουδών της Ιστορίας Γυμνασίου και Λυκείου, προϊόντος πολύχρονης εργασίας μικτής ομάδας πανεπιστημιακών και εκπαιδευτικών, μέλη της οποίας ήταν και οι Πολυμέρης Βόγλης, Χριστίνα Κουλούρη, Γιώργος Κόκκινος, Βασίλης Τσάφος κ.ά.; Γιατί; Για να επανέλθουν τα προγράμματα του 2003, με στόχο, διά στόματος υπουργού, «την καλλιέργεια της εθνικής συνείδησης» στο σχολείο. Και ο νοών νοείτω...

Στην πλήρη κατάργηση των μαθημάτων των κοινωνικών επιστημών και της Κοινωνιολογίας (αν είναι δυνατόν! Και όμως είναι...) και στη συρρίκνωση των μαθημάτων των εικαστικών στο Λύκειο;

Στην κατάργηση του επιτυχημένου και ελπιδοφόρου θεσμού της θεματικής εβδομάδας που εισήγαγε καίριες θεματικές, όπως οι έμφυλες ταυτότητες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση;

Στην αύξηση του αριθμού των παιδιών ανά τμήμα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εν μέσω πανδημίας, όταν όλες/όλοι οι ειδικοί συνιστούν αραίωση και τήρηση αποστάσεων;

Στην προσπάθεια να μπουν οι κάμερες στην τάξη, με ό,τι καταστροφικό συνεπάγεται αυτό για το παιδαγωγικό κλίμα;

Στο στοίβαγμα των νηπίων και προνηπίων στα κοντέινερ;

Στον πλήρη έλεγχο και χειραγώγηση των υπηρεσιακών συμβουλίων με την κατάργηση των αιρετών εκπροσώπων των εκπαιδευτικών;

Στην πλήρη καταπάτηση των δικαιωμάτων των παιδιών μεταναστών και προσφύγων που στοιβάζονται στις κατ' ευφημισμό δομές φιλοξενίας (διάβαζε: στρατόπεδα) ενώ η θέση τους είναι στα σχολεία; (Όπως ρητά προβλέπει η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού – καραμέλα και κουρελόχαρτο μαζί;)

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ



EUROKINISSI/ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΟΥΧΟΥΡΗΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Στον καινούργιο νόμο για την εκπαίδευση που με τις ρυθμίσεις του υποβαθμίζει τον σύλλογο διδασκόντων, δημιουργεί διευθύντριες και διευθυντές σατραπίσκους, μετατρέπει τις/τους σχολικούς συμβούλους σε επιθεωρητές, συρρικνώνοντας τον παιδαγωγικό τους ρόλο, και βάζει τον φόβο και τον ανταγωνισμό στις ψυχές των εκπαιδευτικών; (Το ξαναζήσαμε αυτό πριν από λίγα χρόνια με τις ποσοστώσεις...)

Εμείς λοιπόν που η ζωή μας είναι μέσα στα σχολεία, τι θέλουμε, τι διεκδικούμε για τη βασική υποχρεωτική εκπαίδευση;

Τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο από τα αυτονόητα:

Σταθερό σώμα διορισμένων και καλά αμειβόμενων εκπαιδευτικών (και όχι το αίσχος και το διαχρονικό σκάνδαλο του θεσμού των αναπληρωτών και, πλέον, και των τρίμηνων συμβάσεων!), καλή εκπαίδευση στις καθηγητικές σχολές και τακτική και άξια του ονόματός της επιμόρφωση, συλλογικότητα και παιδαγωγική ελευθερία στα σχολεία, στήριξη, ασφάλεια και εμπιστοσύνη και όχι έλεγχο και ανταγωνισμό, έμφαση στη διδασκαλία και όχι στις εξετάσεις, σταθερούς πόρους και εξοπλισμό των σχολείων και όχι αναζήτηση χορηγών, σχολικούς κήπους και μαθητικούς συνεταιρισμούς, σχολεία ανοιχτά στη ζωή, σύγχρονα στην αρχιτεκτονική τους εκπαιδευτήρια και όχι κλουβιά και κοντέινερ, σύγχρονα προγράμματα σπουδών και σχολικά εγχειρίδια, βιβλιοθήκες παντού, ανοιχτές τις πόρτες στο υπουργείο και στο ΙΕΠ στα οράματα, στις ανησυχίες και τις προτάσεις των μαχόμενων εκπαιδευτικών. (Και το «Σκασιαρχείο» έχει τέτοιες προτάσεις...)

Μοιάζουν πολλά όλα αυτά; Κοστίζουν; Οι πόροι είναι περιορισμένοι; Είμαστε σε στενωπό;

Αυτό θα πει όμως κοινωνικό κράτος. Αυτό θα πει, αν το εννοείς, ότι η Παιδεία είναι πρώτη προτεραιότητα και επένδυση στο μέλλον! ΘΕΛΟΥΜΕ ΣΧΟΛΕΙΑ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΚΑΙ ΟΛΟΥΣ! Θέλουμε να μπορούν να σπουδάζουν τα παιδιά μας ακόμη κι αν δεν έχουν οι γονείς τους τα δίδακτρα και τον τρόπο να τα στείλουν στο Γέιλ, ακόμη κι αν κατοικούν στο Περιστέρι κι ο πατέρας τους είναι ψυκτικός, ακόμη κι αν δεν βλέπουν τις μανάδες τους γιατί δουλεύουν σε δυο δουλειές, στο αίσχος της ελαστικής εργασίας, για να τα βγάλουν πέρα, ακόμη κι αν δεν μπαίνει βιβλίο στο σπίτι τους. ΓΙ' ΑΥΤΟ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ! Αυτή είναι η δουλειά μας, αυτό θα πει ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.

(Και δεν μπορούμε να μη σκεφτούμε με πίκρα ότι η χώρα μας αγόρασε φέτος 18 μαχητικά αεροσκάφη Rafale. Πόσο κοστίζει το καθένα; 170 εκατομμύρια δολάρια!)

Αυτές τις μέρες ένα παιδί μάς έκανε να τα σκεφτούμε όλα αυτά.

Τη λένε ΑΜΑΛ (που σημαίνει ΕΛΠΙΔΑ).

Είναι κορίτσι και πρόσφυγας.

Ενώ κλείνουν τα σύνορα, εκείνη διασχίζει μόνη της 8.000 χιλιόμετρα αναζητώντας τη μαμά της.

Θα έπρεπε να βρίσκεται κι εκείνη σε ένα ασφαλές περιβάλλον και να πηγαίνει σχολείο.

Ενα κορίτσι. Μια κούκλα ύψους 3,5 μέτρων περπατάει στους δρόμους αντιπροσωπεύοντας τα εκατομμύρια ασυνόδευτα παιδιά που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν το σπίτι τους. Θα περάσει από πόλεις της Ευρώπης ψάχνοντας ένα ασφαλές καταφύγιο, αναζητώντας αυτό που είναι αυτονόητο για χιλιάδες άλλα παιδιά, στέγη, ασφάλεια, περίθαλψη, εκπαίδευση. Το όνομά της Ελπίδα. Εχει κι άλλα ονόματα, Φόβος, Απελπισία, Πείνα, όμως εκείνη από όλα διαλέγει την Ελπίδα, είναι το μόνο που της έχει μείνει, το όνομα που έδωσε εκείνη στον εαυτό της. Από εμάς ζητά αλληλεγγύη. Προχτές μας αποχαιρέτησε από τον τελευταίο σταθμό στη χώρα μας που ήταν ο Πειραιάς.



ΘΑΝΟΣ ΦΙΛΟΥΛΗΣ



Τα κοινωνικά ζητήματα δεν μένουν έξω από τους τοίχους του σχολείου, είναι παρόντα, χτυπούν την πόρτα. Η δουλειά στην τάξη είναι η δική μας απάντηση και ελπίδα.

Στην Παιδαγωγική Φρενέ τα σύνορα της τάξης είναι ανοιχτά, όπως θέλουμε να είναι και για όλα τα παιδιά που αναζητούν ένα καταφύγιο. Η σύνδεση με τον κόσμο γίνεται μέσα από τα μάτια των παιδιών, μεταπλάθεται σε δράσεις και καλλιεργεί τη δόμηση μιας ανθρωπιστικής κοινωνίας. Η τέχνη γίνεται άλλο ένα μέσο αφύπνισης, η οικουμενική της γλώσσα είναι η δύναμή της.

Το σύγχρονο σχολείο που διεκδικούμε δεν εξοβελίζει την τέχνη από το αναλυτικό της πρόγραμμα, ούτε αποκλείει νέους από το Πανεπιστήμιο, αλλά ανοίγει πόρτες. Η τιμωρία και ο αποκλεισμός δεν είναι η απάντηση σε μια κοινωνία δημοκρατική. Αξίες όπως η αλληλεγγύη, η κοινωνική ευαισθησία, η υπευθυνότητα και η ελεύθερη σκέψη είναι η απάντηση και η Παιδεία σε όλες τις βαθμίδες της είναι ο κατ' εξοχήν τόπος όπου καλλιεργούνται αυτές οι αξίες και υποχρέωση της πολιτείας είναι να βρίσκονται εκεί όλα τα παιδιά χωρίς αποκλεισμούς.

Η Συντακτική Επιτροπή
Βογανάτσης Δαμιανός, Δημοπούλου Φωτεινή, Μπαλτάς Μπάμπης, Μπάρκα Κατερίνα, Παούρη Κατερίνα, Παπαδόπουλος Χάρης, Σπίτα Βίκυ

Επικοινωνήστε μαζί μας και στείλτε μας τα κείμενά σας για δημοσίευση στο μέιλ: periodikofreinet@gmail.com

Μία παιδαγωγική, 1 σχολείο, 8 εκπαιδευτικοί, 200 μαθητές...

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ***

Κι αν ο Φερνάντ Ουρί (Fernand Oury) και η Αΐντα Βάσκεζ (Aida Vasquez) υποστήριξαν ότι το συμβούλιο της τάξης είναι το μάτι, το νεφρό, το μυαλό και η καρδιά της ομάδας[1], σίγουρα το συμβούλιο αποτέλεσε την καρδιά και τη βάση της δικής μας συνεργατικής τάξης, προσφέροντας ζωή και ενέργεια σε κάθε δραστηριότητα της ομάδας.

Το συμβούλιο αποτελεί έναν ζωντανό οργανισμό μέσα στην πολυπλοκότητά του, όπου συντίθενται τα μέλη σε ένα σύνολο αδιάσπαστο, αδιαίρετο και αρμονικό μέσα από την ενσωμάτωση της διαφορετικότητας και της ατομικότητάς τους. Η κόλλα σύνδεσης για όλες αυτές τις διαφορετικές ατομικότητες που αναλαμβάνουν ποικίλες λειτουργίες στην ομάδα δεν είναι τίποτε άλλο από τους θεσμούς. Και το συμβούλιο αποτελεί τη βάση και το θεμέλιο όλων αυτών. Αλλωστε, η συνεργατική τάξη θα έχανε το νόημά της χωρίς το συμβούλιο.

Ετσι, το συμβούλιο και η συνεργατική τάξη κατάργησαν τα στενά όρια των διδακτικών αντικειμένων και των εκπαιδευτικών στο Μαράσλειο. Η τάξη, όλοι οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές που συναντιούνταν στον τόπο της, έγινε τόπος λόγου, επικοινωνίας, δημιουργίας και όλοι έγιναν ομάδα που συνεργαζόταν, λειτουργούσε δημοκρατικά και με σεβασμό, ανοιχτά. Και το συμβούλιο δεν αποδραματοποιούσε μόνο διαφορές, αλλά ανέλυε και θέσπιζε τον νόμο της ομάδας. Πρότεινε. Διαμόρφωνε και ψήφιζε το εβδομαδιαίο πλάνο εργασίας της ομάδας στη Θεατρική Αγωγή. Διαμόρφωνε τις ομάδες εργασίας. Ακουγε τις επιθυμίες των μελών του και συναποφάσιζε τη δράση. Και, μέσα από τις αποφάσεις του συμβουλίου, η ομάδα δόμησε ένα συλλογικό παρελθόν, μια κοινή κουλτούρα με τα μικρά θεατρικά βιβλία του Μαρασλείου, αποφάσισε το επιλεγμένο ελεύθερο κείμενο να γίνει θέατρο, να γίνει συνεργατικό κείμενο, μικρό βιβλίο, βίντεο, κόμικς, εφημερίδα, γράμμα που θα πετάξει μακριά και θα σωριάσει τους τοίχους της τάξης και του σχολείου...

Με τον τρόπο αυτό, όλοι οι μαθητές έγραψαν, διόρθωσαν και ομόρφυναν τα γράμματά τους για να επικοινωνήσουν και να δημιουργήσουν ελεύθερα, καλλιτεχνικά, ζωντανά, θεατρικά... για να γράψουν στο τετράδιο της ζωής της τάξης που, ακόμα και αυτό, αποτελεί μέρος της κοινής πολιτισμικής κληρονομιάς της τάξης, του σχολείου στον μαγικό, αλλά όχι πια ουτοπικό, κόσμο της κοινής επιθυμίας της ομάδας να κάνει τα τζάμια άμμο, τα θρανία δέντρα, την κιμωλία ακρογιαλιά, το παιδί πουλί, τον δάσκαλο φτερό και την ποίηση μάθηση...

(Το άρθρο παρουσιάστηκε στην πρώτη του μορφή στο πλαίσιο της διημερίδας της παιδαγωγικής ομάδας «Το Σκασιαρχείο» σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής στο πλαίσιο του πιλοτικού προγράμματος επιμόρφωσης και εφαρμογής της παιδαγωγικής Freinet στη δημόσια εκπαίδευση, Σιβιτανίδειος Σχολή, 19/6/2018)

1. Από το βιβλίο «Σημειωματάριο Θεσμικής Παιδαγωγικής» του Rene Laffitte. Μετάφραση: Χάρης Παπαδόπουλος.

* *Θεατρολόγος (ΠΕ91.01), μέλος του «Σκασιαρχείου»*



21ο Νηπιαγωγείο Αθηνών

Μερικές σκέψεις για την αξιολόγηση

της **ΑΝΝΑΣ ΤΡΑΪΑΝΟΥ***

Τα τελευταία είκοσι χρόνια διδάσκω στο Τμήμα Παιδαγωγικών Σπουδών του Goldsmiths, του Πανεπιστήμιου του Λονδίνου, με αντικείμενα την ηθική στην κοινωνική έρευνα και την εκπαιδευτική πολιτική. Από το 2008 και μετά παρακολουθώ συστηματικά την πορεία της εκπαιδευτικής πολιτικής της Ελλάδας και τις προσπάθειες των περισσότερων κυβερνήσεων (με την εξαίρεση των κυβερνήσεων 2015-2019) να αναμορφώσουν τον δημόσιο τομέα με βάση τις αρχές της Νέας Δημόσιας Διοίκησης (New Public Management).

Στην εκπαίδευση, οι αρχές αυτές περιλαμβάνουν τη μέτρηση των μαθητικών αποτελεσμάτων σύμφωνα με τεστ, την ενδυνάμωση των αρμοδιοτήτων των σχολικών διευθυντών/διευθυντριών έτσι ώστε να μπορούν να κατευθύνουν ανεξάρτητα από τους/τις εκπαιδευτικούς τη βελτίωση των αποτελεσμάτων, τη δημιουργία εθνικών οργανισμών αξιολόγησης οι οποίοι θα κρίνουν την απόδοση του κάθε σχολείου με βάση την επίδοση των μαθητών/τριών του και θα προτείνουν αλλαγές στον τρόπο διαχείρισής του (προσωπικό, μεθόδους διδασκαλίας κ.λπ.) και με τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων του κάθε σχολείου με στόχο την αύξηση του ανταγωνισμού ανάμεσα στα σχολεία και με τον τρόπο αυτό της αποτελεσματικότητάς τους.

Η Νέα Δημόσια Διοίκηση υπόσχεται την «απελευθέρωση» της εκπαίδευσης από «απαρχαιωμένες» διδακτικές προσεγγίσεις και με τον τρόπο αυτό την επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής δικαιοσύνης. Είναι αλήθεια ότι από το 2001 οι εκπαιδευτικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ενωσης και των κυβερνήσεων των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών ακολουθούν τις αρχές της Νέας Δημόσιας Διοίκησης, τις οποίες όμως προσαρμόζουν ανάλογα με τις ιδεολογικές τους προτιμήσεις και την κουλτούρα της κάθε χώρας. Ανάμεσα στους θερμούς υποστηρικτές της είναι και υπερεθνικοί οργανισμοί, όπως ο ΟΟΣΑ, ο οποίος ως στενός συνεργάτης της Ευρωπαϊκής Ενωσης επηρεάζει σε πολύ σημαντικό βαθμό την εκπαιδευτική πολιτική της (ιδιαίτερα από το 2001 μέσω του προγράμματος PISA).

Στην Αγγλία, οι αρχές της Νέας Δημόσιας Διοίκησης εφαρμόζονται με ακραίο τρόπο και συνοδεύονται από πολιτικές οι οποίες ενισχύουν ακόμα περισσότερο την ιδέα ότι η όποια αναποτελεσματικότητα των σχολείων είναι απόρροια της εφαρμογής «προοδευτικών» μορφών παιδαγωγικής. Με το επιχείρημα αυτό από το 1988 και μετά οι διάφορες κυβερνήσεις έχουν επιβάλει σταδιακά τη χρησιμοποίηση συγκεκριμένων μοντέλων διδασκαλίας, ιδιαίτερα στα μαθήματα της γλώσσας και των μαθηματικών, τα αποτελέσματα των οποίων κρίνουν την απόδοση του κάθε σχολείου. Ετσι η παιδαγωγική αυτονομία των εκπαιδευτικών έχει συρρικνωθεί. Οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται αντιμέτωποι με δύο μορφές αξιολόγησης: η μία συνδυάζει τις μαθητικές επιδόσεις με το επίπεδο πληρωμής τους και η δεύτερη επιβλέπει στενά το έργο των εκπαιδευτικών και το αξιολογεί με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Η στενή αυτή επίβλεψη μπορεί να οδηγήσει και στην απόλυση.

Αντίθετα στη Φινλανδία, χώρα με εξαιρετικά αποτελέσματα στον διαγωνισμό PISA, η Νέα Δημόσια Διοίκηση έχει ερμηνευθεί διαφορετικά. Οι εκπαιδευτικοί έχουν μεγάλη παιδαγωγική αυτονομία όχι μόνο στην επιλογή των μεθόδων διδασκαλίας αλλά και στον τρόπο αξιολόγησης των μαθητών. Τα αποτελέσματα των επιδόσεων του κάθε σχολείου δεν δημοσιοποιούνται. Σε μεγάλο βαθμό η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών έχει σκοπό τη βελτίωση του παιδαγωγικού τους έργου. Υπάρχουν εθνικοί στόχοι σχετικά με τις μαθητικές επιδόσεις που θα πρέπει τα σχολεία της κάθε τοπικής αυτοδιοίκησης να προσπαθήσουν να επιτύχουν. Ενας ανεξάρτητος εθνικός οργανισμός αξιολόγησης είναι υπεύθυνος για τη συγκέντρωση δεδομένων από δειγματοληπτικές εξετάσεις. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων κρίνει σε γενικές γραμμές την αποδοτικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος και θέτει καινούργιους εθνικούς στόχους.

Η Ελλάδα αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση γιατί έχει αντισταθεί στην εφαρμογή των αρχών της Νέας Δημόσιας Διοίκησης με αποτέλεσμα να «διαφοροποιείται» από την υπόλοιπη Ευρώπη, σύμφωνα με τις τελευταίες εκθέσεις του ΟΟΣΑ (2011, 2018). Ανάμεσα στους διάφορους ιστορικούς λόγους που εξηγούν αυτή την αντίσταση είναι ότι το μοντέλο αξιολόγησης το οποία προτάθηκε την περίοδο 2010-2015 και επανεμφανίστηκε το 2020 φαίνεται να πλησιάζει περισσότερο στο αγγλικό μοντέλο από ό,τι στο φινλανδικό για παράδειγμα, χωρίς να υπάρχει κάποια εξήγηση για αυτή την προτίμηση ή ευρεία συναίνεση από την εκπαιδευτική κοινότητα. Κατά τη γνώμη μου, το μοντέλο αυτό είναι ξεκομμένο από την ιστορία και την κουλτούρα της χώρας μας. Επίσης, νομίζω ότι το μοντέλο αξιολόγησης του 2020 συνοδεύεται από τεχνοκρατικά επιχειρήματα που βασίζονται στην ανάγκη διδασκαλίας δεξιοτήτων και παράλληλα από μια ιδεολογική στροφή προς τον συντηρητισμό ως προς το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων (βλ. κοινωνιολογία, ιστορία, θεματική εβδομάδα). Φαίνεται δύσκολο η εφαρμογή του να επιτύχει μεγαλύτερη παιδαγωγική αυτονομία και μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Πιστεύω ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική η εποχή αυτή για την πορεία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Το μεγαλύτερο μέρος της εκπαιδευτικής κοινότητας δεν αμφισβητεί την αξία της αξιολόγησης. Αλλά είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τη λειτουργία της και τον σκοπό της και να αποτρέψουμε τη διαστρεβλωμένη χρήση της.

** Τακτική καθηγήτρια στο Τμήμα Παιδαγωγικών Σπουδών, Goldsmiths, University of London*

Περί ένταξης και συμπερίληψης

Του **ΛΑΖΑΡΟΥ ΤΕΝΤΟΜΑ***

ΟΠΩΣ ΕΧΕΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΘΕΙ, η συμπερίληψη (inclusion) δεν είναι στόχος αλλά διαδικασία. Διαφέρει από τη φιλοσοφία της ένταξης (intergration), η οποία βασίζεται στην κατηγοριοποίηση των υποκειμένων προκειμένου να ενταχτούν στην εκπαίδευση, την εργασία και αλλού. Η συμπερίληψη είναι η άνευ όρων αποδοχή της διαφορετικότητας του ατόμου πέρα από κάθε τύπο κατηγοριοποίησης. Η φιλοσοφία των συμπεριληπτικών δράσεων λαμβάνει υπόψη της τα κοινωνικά συμφραζόμενα και όποιες παρεμβάσεις προτείνονται δεν σχετίζονται με τα ατομικά χαρακτηριστικά, αλλά με το κατά πόσο είναι εφικτή η εφαρμογή πολιτικών που να περιλαμβάνουν όσο το δυνατόν περισσότερους τύπους ανθρώπων. Το κέντρο βάρους έτσι μετατοπίζεται από το άτομο στην κοινωνία και στόχος είναι η συνειδητοποίηση των συλλογικών ευθυνών για τα εμπόδια που συναντούν ανάπηρα άτομα, πρόσφυγες, ΛΟΑΤΚΙ άτομα κ.λπ.

Τα τελευταία χρόνια ο όρος συμπερίληψη ναι μεν ακούγεται περισσότερο, όμως παρατηρούμε μια αυξανόμενη τάση διεύρυνσης των κατηγοριοποιήσεων, όπως μαθητές με ήπιες ή σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες, πρόσφυγες από τη Συρία και πρόσφυγες από το Πακιστάν, αρρενωποί ομοφυλόφιλοι και διεμφυλικά άτομα και ένα σωρό άλλες κατηγορίες που προστίθενται συνεχώς. Δίνεται η εντύπωση ότι για να αποδεχτούμε τη διαφορετικότητα των υποκειμένων πρέπει πρώτα να οδηγηθούμε στην κατηγοριοποίησή τους χάριν ένταξης. Η γενικευμένη αυτή κατάσταση ταξινομήσεων βασίζεται σε μια επικαλούμενη γνώση-προφητεία για το πώς αναμένεται να συμπεριφερθεί ένας άνθρωπος με συγκεκριμένα ατομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Προκαταλαμβάνουμε δηλαδή τις πορείες ολοένα και περισσότερων ανθρώπων που για να υπάρχουν στον εκπαιδευτικό, εργασιακό και πολιτικό στίβο απαιτείται να γνωρίζουμε όσα περισσότερα μπορούμε για αυτούς (νοημοσύνη, διατροφικές συνήθειες, κοινωνικό ιστορικό) χρησιμοποιώντας ένα πλήθος ανθρωπομετρικών μεθόδων. Ενας μεγάλος αριθμός εξειδικευμένων επαγγελματιών της ένταξης σχεδιάζει εκπαιδευτικά και άλλα προγράμματα προκαταλαμβάνοντας τους χρήστες των υπηρεσιών (δημόσιο σχολείο, υγειονομικές υπηρεσίες, κέντρα συγκέντρωσης προσφύγων κ.λπ.). Η ενταξιακή αυτή λογική λαθεμένα ορίζεται ως συμπεριληπτική, ενισχύοντας τα προαπαιτούμενα της ενσωμάτωσης με πρόσθετα πιστοποιητικά ένταξης, όπως πιστοποιητικά μαθησιακών δυσκολιών και προβλημάτων προσαρμογής. Χρειάζονται δηλαδή πειστήρια-διαβατήρια που να κατηγοριοποιούν το «προβληματικό» υποκείμενο προκειμένου να προσφερθούν υπηρεσίες ένταξης. Το παραπάνω έχει αποτέλεσμα την εκ νέου κατασκευή της διαφορετικότητας, η οποία απλώνεται στο όνομα της προστασίας των δικαιωμάτων των κατασκευασμένων ως διαφορετικών ατόμων, χωρίς να συνειδητοποιείται η ραγδαία κοινωνική μεταβολή. Αυτή είναι υπεύθυνη για την ανάδειξη των διαφορετικών συνθηκών και όχι η ύπαρξη των διαφορετικών άλλων στη σχολική τάξη, στην εργασία, στον δημόσιο χώρο. Η επικέντρωση στο άτομο και όχι στις συνθήκες που ζει, παραγνωρίζει τα οικονομικά και πολιτικά χαρακτηριστικά των σύγχρονων εκπαιδευτικών συστημάτων, άμεσα συνδεδεμένα με την ιδεολογία του νεοφιλελευθερισμού για το ποιος/α θεωρείται ικανός/ή, παραγωγικός/ή, έξυπνος/η ή ανίκανος/η, αντιπαραγωγικός/ή, χαζός/ή.

Η κατάσταση εξαίρεσης μεγάλου τμήματος του πληθυσμού είναι ίσως το σταθερό πλαίσιο αναφοράς της ταξινομικής υστερίας που μαστίζει πλέον τα σύγχρονα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ενίσχυση των ειδικών πλαισίων (ειδικά σχολεία, κέντρα συγκέντρωσης προσφύγων) με τη χρήση όρων της συμπεριληπτικής ρητορικής, μια παραδοξότητα που, ενώ επικαλείται την ένταξη των ατόμων που για κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους υστερούν σε εκπαιδευτικό περιβάλλον, εν τούτοις βασίζεται στη χρήση ποσοτικών δεικτών (τεστ νοημοσύνης, επιδόσεις στα μαθήματα). Το συλλογικό τραύμα μετατρέπεται μέσω της διάγνωσης των μαθησιακών δυσκολιών ή των μαθησιακών κενών (πάντα δυσδιάκριτων και πολιτισμικά ενοχοποιημένων) σε προσωπική και οικογενειακή τραγωδία.

** Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, διδάσκων στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και στο ΠΜΣ στην Ειδική Αγωγή του ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η εισαγωγή στο ελληνικό και στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα

Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΜΠΑΡΚΑ*

ΓΙΑ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΜΙΑ ΙΔΕΑ πραγματικότητα χρειάζονται δύο συστατικά: να θέλεις και να μπορείς.

Αν μου ζητούσε κάποιος μια γενίκευση για όσες/όσους εργάζονται στο ελληνικό δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, θα έλεγα πως είναι ζωντανά παραδείγματα ισχυρής θέλησης. Για να χαράσσουν πορεία μέσα σε ένα τόσο απορριπτικό σύστημα, μάλλον το θέλουν πολύ. Για εκείνους/εκείνες πάλι που εργάζονται στο γαλλικό δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, θα έλεγα πως είναι ζωντανά παραδείγματα προσήλωσης και πειθαρχίας. Για να δημιουργούν μέσα σε ένα τόσο προστατευτικό σύστημα, μάλλον μπορούν να ξεφεύγουν καλά! Η εισαγωγή στον χώρο είναι και στις δύο περιπτώσεις ενδεικτική.

Μόλις απόφοιτη του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών, είχα την επιθυμία να ζήσω τη ζωή ως νεαρή νηπιαγωγός της ελληνικής κουλτούρας. Καθώς οι διορισμοί είχαν λάβει τέλος, ήδη από τον προηγούμενο χρόνο της αποφοίτησής μου αναγκάστηκα να βρω δουλειά να χτυπήσω τις πόρτες των ιδιωτικών σταθμών, που εκείνη την περίοδο γενικώς απείχαν από το μοντέλο της κοινωνικής παιδαγωγικής που με ενδιέφερε πολύ.

Στις αρχές λοιπόν της δεκαετίας του 2010, πολλοί Ελληνες εκπαιδευτικοί αναζήτησαν εργασία στην Ευρώπη. Εκείνη τη δεκαετία, το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα έψαχνε διακαώς για εκπαιδευτικούς. Εξαιτίας του υψηλού ποσοστού παραιτήσεων (θέμα με το οποίο θα ασχοληθούμε σε επόμενο κείμενο) εκείνο τον καιρό πολλά σχολεία ήταν υποστελεχωμένα. Ετσι, στις διαφημιστικές καμπάνιες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η εργασία των εκπαιδευτικών παρουσιαζόταν ως μια εξαιρετική ευκαιρία για όσους έψαχναν τη σταθερότητα, την αγάπη των παιδιών, αλλά και μια περιπετειώδη καθημερινότητα. Μάλιστα, αν κάποιος είχε ένα μεταπτυχιακό δίπλωμα, σε οποιονδήποτε κλάδο, μπορούσε να δώσει τις εξετάσεις διορισμού. Ο διορισμός θα γινόταν τρεις μήνες αργότερα.



Ως Ευρωπαία πολίτις και ως κάτοχος ενός μεταπτυχιακού στην εκπαίδευση, είχα το δικαίωμα να δώσω εξετάσεις στον οργανισμό που αντιστοιχεί στο δικό μας ΑΣΕΠ για να διοριστώ ως εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο γαλλικό υπουργείο Παιδείας. Ο διορισμός ήταν άμεσος και τον Σεπτέμβρη ξεκίνησε η «χρονιά του διορισμού»: οι ασκούμενοι εκπαιδευτικοί, στο πρώτο έτος του διορισμού, μοιράζουν την εβδομάδα τους μεταξύ τάξης και Παιδαγωγικής Σχολής. Στην τάξη, είναι συνυπεύθυνοι ενός τμήματος με έναν άλλο συνάδελφο για εκείνη τη χρονιά και στη σχολή, διδάσκονται ορισμένες διδακτικές θεωρίες, τρόπους οργάνωσης των μαθημάτων και διαχείρισης της τάξης.

Στην αρχή της καριέρας τους, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούνται ανά δίμηνο από σχολικούς συμβούλους, που ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία τους λειτουργούν λιγότερο ή περισσότερο επιμορφωτικά.

Η σταθερότητα που παρέχει αυτό το σύστημα διευκολύνει τους νεοδιορισμένους να αντέξουν τις εσωτερικές δυσκολίες που οφείλονται στο ότι δεν έχουν συνήθως τα διδακτικά εφόδια για να διδάξουν στην τάξη τους. Εχουν όμως τον χρόνο να τα αποκτήσουν σταδιακά, με τη στήριξη των συμβούλων, με τις συχνές σχολικές διακοπές και την πληθώρα των εγχειριδίων διαφόρων εκδοτικών οίκων, καθώς δεν υπάρχουν επιβεβλημένα σχολικά εγχειρίδια. Οσοι/όσες το επιθυμούν πραγματικά, δοκιμάζοντας αυτή την επιθυμία στην πράξη, μένουν κι εξελίσσονται. Κατά τα πρώτα δοκιμαστικά χρόνια, οι νεοδιόριστοι εργάζονται ως αναπληρωτές και, ύστερα από τρία με τέσσερα χρόνια, μπορούν να επιδιώξουν μια οργανική θέση. Οι έμπειροι εκπαιδευτικοί μεταφέρονται σε άλλες υπηρεσίες, αν το επιθυμούν, ενώ εφαρμόζεται και η πρακτική των μεντόρων.

Η διαδικασία στην Ελλάδα είναι διαφορετική, το γνωρίζουμε καλά. Την τελευταία δεκαετία βλέπουμε πολλές νέες και νέους εκπαιδευτικούς να εργάζονται σε πολλούς άλλους τομείς, άσχετους με την εκπαίδευση ή περιφερειακούς αυτής. Τα κενά στο δικό μας υπουργείο είναι ακόμα αχανή, ωστόσο η ιδέα της μόνιμης πρόσληψης, που είναι η προφανής λύση, ανάγεται δυστυχώς στον χώρο της επιστημονικής φαντασίας.

Για φαντάσου...

** Νηπιαγωγός, μέλος του «Σκασιαρχείου»*

Του Αλεξ...

Της ΡΟΔΟΥΛΑΣ ΤΣΕΜΕΝΤΖΗ*

ΚΑΘΩΣ Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟς κατηφορίζει πια προς τον Σεπτέμβρη, ενώ οι καινούργιες τσάντες και τα σχολικά φιγουράρουν σε όλων των λογιών τις οθόνες κι αφού όλα τα σημάδια –που υπολόγιζα σταθερά ως μαθήτρια και τώρα ως δασκάλα εξακολουθώ– επαληθεύονται, είναι σίγουρο πως το πρώτο κουδούνι της νέας χρονιάς πλησιάζει... Κάτι σαν αγωνία και χαρά μαζί,... από άλλη θέση, χρόνια το ίδιο... Κι είναι τώρα που μου 'ρχονται στον νου μικρά πράγματα, ανεπαίσθητα, και θυμάμαι, έτσι για να μου ανοίγει η όρεξη για ό,τι έρχεται...

Δουλεύαμε με την τάξη –που θα πάμε παρέα και φέτος– ένα ξεχωριστό για μένα βιβλίο, «Το κίτρινο λεωφορείο για την πατρίδα» του Χρ. Μπουλώτη. Είμαστε στο πρώτο κεφάλαιο και γνωρίζουμε τον ήρωα –έναν εξηντάρη, μοναχικό κύριο, πρώην οδηγό, νυν συνταξιούχο– που αποφασίζει να γεμίσει τις ώρες της πλήξης και της μοναξιάς του αγοράζοντας ένα παλιό λεωφορείο, σχεδόν σαραβαλάκι, για να κάνει τα ταξίδια που πάντα ονειρευόταν, χωρίς δρομολόγια και ρουτίνες... Κι αποφασίζει να το βάψει κίτρινο – στο χρώμα του κήπου του την άνοιξη, με τις χίλιες δεκαπέντε μαργαρίτες, που ξάπλωνε πάνω τους ανέμελο κι ανέφελο παιδί...

Κι εκεί σταματάμε... Ζητώ από τα τριτάκια μου να χρωματίσουν με ξυλομπογιά ό,τι διαβάζουν στο κείμενο για το παρόν του κ. Στέφανου –έτσι λένε τον ήρωά μας– και με ένα άλλα χρωματιστό μολύβι ό,τι αφορά το παρελθόν του. Κι έπειτα η ώρα της ζωγραφικής, η αγαπημένη τους! Σε ένα κάδρο πρέπει να ζωγραφίσουν τον κ. Στέφανο, όπως περιγράφεται ακι όπως τον φαντάζονται... Ομορφες εικόνες ξεπροβάλλουν στα χαρτιά τους. Περνώντας από τα θρανία τους, σταματώ στον Αλεξ, που του αρέσει να γεμίζει το λευκό κάθε σελίδας με τερατάκια του Among us. Εχει φτιάξει ένα όμορφο κεφάλι για τον κ. Στέφανο. Μου αρέσει! Προχωράω, κάνω γύρες κι επιστρέφω. Ο κύριος Στέφανος του Αλεξ είναι πάντα ωραίος, αλλά το χαμόγελό του έχει γίνει λίγο σαν του δράκουλα!...

- Βρε Αλεξ μου, τι όμορφο που τον έφτιαξες.... Ομως το στόμα του τον αδικεί! Δες το πάλι!

Στην επόμενη στάση, πάνω από το κεφάλι του Αλεξ, άφαντος από το χαρτί του ο κ. Στέφανος και μια μεγάλη μουντζούρα στη θέση του.

- Αχ, βρε Αλεξ, γιατί τον έσβησες όλο; Ηταν σπουδαίος!

- Εχω άλλη ιδέα, με καθησυχάζει εκείνος.

Δεν λέει πολλά, πάντα έτσι λιγομίλητος είναι. Φεύγω πάλι, μα τον έχω στο μυαλό μου και... ξαναγυρίζω. Μπροστά από τη μουντζούρα του παλιού κ. Στέφανου, προβάλλει ένας αισθητά μικρότερος, διαφορετικός, αλλά πολύ καλοφτιαγμένος. Επαινώ τον Αλεξ, αλλά το πρόβλημα της μουντζούρας παραμένει. Νιώθω και κάπως υπεύθυνη απέναντί του και του προτείνω να ζωγραφίσει τον κ. Στέφανο παιδί στο πίσω μέρος, στη θέση του γκρίζου και να χρωματίσει τον μπροστινό, ώστε να φαίνεται και η διαφορά τους στον χρόνο.



Εδειξε να συμφωνεί, έβγαλε κι άλλες ξυλομπογιές κι εγώ απομακρύνθηκα. Οταν ξαναβρέθηκα πάνω από το κατάξανθο κεφάλι του, ξαφνιάστηκα με όσα είδα κι άκουσα. Στη ζωγραφιά τώρα ο κ. Στέφανος ξεπρόβαλλε μπροστά όμορφα χρωματισμένος, ενώ ο άλλος, πίσω, ήταν σχηματισμένος, πάντα γκρίζος. Ο Αλεξ μού εξηγεί:

- Ο μπροστινός, χρωματιστός κύριος Στέφανος είναι ο παιδικός εαυτός του και στο φόντο, η μεγάλη σκιά είναι ο τωρινός, ενήλικος εαυτός του!

Πόσο καμάρωσα τη σκέψη του! Το κουβέντιασα με συναδέλφους που γνώριζαν τον Αλεξ – δείχνοντας όλο χαρά την ξεχωριστή ζωγραφιά. Το μεσημέρι, φτάνοντας σπίτι εξιστόρησα όσα έγιναν στον γιο μου – θα πάει στη Β' Λυκείου φέτος.

«Καλά, βρε μαμά», μου λέει εκείνος βαριεστημένος. «Γιατί σε ενθουσιάζει τόσο; Μπροστά θα βάλει τον παιδικό εαυτό και πίσω τη σκιά του ενήλικου. Πώς αλλιώς; Αφού είναι παιδί!...».

Περιμένω πάλι, λοιπόν, την καινούργια χρονιά και τις αναπάντητες στιγμές της... Περιμένω τις ατσαλάκωτες σελίδες και τον ενθουσιασμό της αρχής... Οχι τώρα, πιο μετά...

Εχουμε ακόμα χρόνο, μέχρι του καλοκαιριού, το... τέλος.

** Δασκάλα*